

Зарубіжні авторські зібрання

Джордж

У злиднях
Парижа
і Лондона

Харків
«Фоліо»
2022

Вулиця дю Кок д'Ор, Париж, сьома ранку. Шалені, не-самовиті крики з вулиці. Мадам Монс, власниця невеличкого готелю навпроти від мого, вийшла на тротуар, щоб докричатися до жінки з кімнати на третьому поверсі. Голяні ноги мадам взуті в сабо, сиве волосся спадає донизу.

Мадам Монс: «Salope! Salope!»¹ Скільки разів я казала тобі не чавити клопів на шпалерах? Думаєш, цей готель належить тобі, га? Чому ти не можеш викидати їх з вікна, як усі решта? Putain! Salope!»²

Жінка з третього поверху: «Vache!»³

Потому, коли зусібіч відчиняються вікна й половина вулиці долучається до сварки, повітря сповнює строка-тий хор криків. Через десять хвилин усі раптово замовкають, бо повз проїжджає ескадрон кавалерії, і люди перестають кричати, щоб подивитися на це.

Я змалював цю сцену, просто щоб хоч трохи відтворити дух вулиці дю Кок д'Ор. Не те щоб тут траплялись одні тільки сварки, та рідко коли ранок минав без бодай одного з таких спалахів. Сварки, та ще нерадісні крики вуличних торговців, і галас дітей, що біжать бруківкою, наздоганяючи апельсинову шкірку, а ночами — гучні співи й прокислий сморід сміттєвозів — усе це й витворювало атмосферу цієї вулиці.

То була дуже вузька вулиця — наче ущелина поміж високих пошарпаних будинків, що накренилися одне до

---

¹ Шльондра! Шльондра! (з фр.)

² Повія! Шльондра! (з фр.)

³ Корова! (з фр.)

одного в дивних позах, наче застигши в момент падіння. Усі ці будинки були готелями, вщерть набитими по-жилецькими, здебільшого поляками, арабами й італійцями. Нижні поверхи готелів займали маленькі *бістро*, де за якийсь шилінг можна було добряче напитися. Суботніми вечорами тут пиячило близько третини місцевих чоловіків. Траплялися бійки через жінок, а арабські землекопи, які поселялись у найдешевших готелях, знай затівали всілякі таємничі суперечки, що вирішувалися за допомогою стільців, а часом і револьверів. Уночі поліцейські ходили вулицею тільки по двоє. То була досить-таки розгульна місцина. І все ж серед того шуму й бруду жили й звичайні поважні французькі крамарі, пекарі, пралі й тому подібний люд, які займалися своїми справами й тихенько накопичували свої невеликі статки. Це були такі собі типові паризькі нетрі.

Мій готель звався «Отель де Труа Муано»¹. То був темний, хиткий щурятник на п'ять поверхів, порізаний дерев'яними перегородками на сорок кімнат. Кімнати були маленькі й відверто брудні, адже покоївки тут не було, а мадам Ф., *патронеса* готелю, не мала часу на прибирання. Стіни були тонкі, як сірники, і, щоб приховати тріщини, їх шар за шаром покривали рожевими шпалерами, які відклеювались і ставали прихистком для незліченних клопів. Цілими днями довгі шерехи клопів маршували попід стелею, наче колони солдатів, а вночі з ненаситним голодом спускалися донизу, так що доводилося кожні кілька годин вставати й вбивати їх цілими зграями. Іноді, коли нашестя клопів починало аж надто вже дошкуляти, їх виганяли в сусідню кімнату, спалюючи сірку, на що мешканець по сусідству відповідав тим самим, переганяючи клопів назад. Місце було брудне, але сповнене домашнього затишку, бо мадам Ф. і її чоловік

---

¹ «Готель Трьох Горобців».

були хорошими людьми. Орендна плата за кімнати коливалася в межах від тридцяти до п'ятдесяти франків на тиждень.

Пожилці — здебільшого іноземці — надовго тут не затримувалися: вони приїжджали без багажу, залишалися у готелі на тиждень, а тоді знову зникали. Були поміж них люди всілякого ґтибу: шевці, мулярі, каменярі, землекопи, студенти, повії, лахмітники. Деякі з них були просто фантастично бідними. На одному з горич жив болгарський студент, який виготовляв вишукане взуття для американського ринку. З шостої до дванадцятої він сидів на ліжку, шиючи з дюжину пар взуття, і заробляв на цьому тридцять п'ять франків; решту дня він слухав лекції у Сорбонні. Він вивчав богослов'я, тож на підлозі поміж обрізків шкіри лежали палітурками догори розгорнуті книжки з теології. В іншій кімнаті жила росіянка з сином, котрий звав себе художником. Мати працювала шістнадцять годин на день, штопаючи шкарпетки по двадцять п'ять сантиметів¹ за штуку, тим часом син, пристойно вбраний, вештався кав'ярнями Монпарнасу. Ще одну кімнату здавали одночасно двом різним пожилцям: один із них працював удень, а інший — уночі. Ще в іншій кімнаті мешкав удівець, який ділив ліжко з двома своїми дорослими й хворими на сухоти доньками.

У готелі зупинялися й дуже ексцентричні персонажі. Паризькі нетрі притягують до себе ексцентричних людей — тих, що загрузнули в самотній напівбожевільній життєвій рутині й полишили спроби здаватися нормальними й пристойними. Бідність звільняє їх від необхідності дотримуватися звичних стандартів поведінки, так само як гроші звільняють людей від потреби працювати.

---

¹ Сантим — у Франції, Бельгії, Люксембурзі, Швейцарії — дрібна монета, що дорівнює сотій частині франка.

Деякі з пожилеців готелю жили життями такими цікавими, що й словами не передати.

Наприклад, подружжя Руж'є — обоє старенькі, присадкуваті й убрані в лахміття — займалося незвичною торгівлею. Вони продавали листівки на бульварі Сент-Мішель. Цікаво було те, що листівки ці продавались у запечатаних упаковках, як порнографічні, та насправді містили фотографії замків Луари; покупці виявляли це, коли вже було надто пізно, і, звісно, ніколи не скаржилися. Руж'є заробляли близько ста франків на тиждень, і через строгу економію їм вдавалося завжди залишатися напівголодними й напів'яними. У їхній кімнаті було так брудно, що сморід чутно було навіть на поверх нижче. За словами мадам Ф., жоден із подружжя Руж'є вже чотири роки не знімав свого одягу.

Або ж Анрі, який працював у каналізаційному колекторі. То був довгов'язий меланхолійний чоловік з кучерявим волоссям, який виглядав досить романтично у своїх високих робочих чоботях. Особливістю Анрі було те, що він не розмовляв, хіба що в робочій справі, — буквально цілими днями міг не зронити ні слова. Лише рік тому він мав добру роботу шофера й відкладав гроші. Одного дня він закохався, і коли дівчина йому відмовила, він розізлився й ударив її. Після побоїв дівчина безнадійно закохалася в Анрі, і вони прожили разом два тижні, витративши тисячу франків із його заощаджень. Тоді дівчина його зрадила; Анрі встромив їй ножа в передпліччя, і його на пів року посадили до в'язниці. Отримавши ножове поранення, дівчина покохала Анрі ще дужче, ніж раніше, тож вони помирились і домовилися, що після звільнення з в'язниці Анрі купить таксі, вони одружаться й почнуть жити разом. Та вже через два тижні дівчина знову його зрадила, і коли Анрі вийшов на волю, вона вже була вагітна. Цього разу він уже не здіймав на неї ножа. Він забрав усі свої заощадження й узяв-

ся пиячити, у результаті сівши до в'язниці ще на місяць, а після цього пішов працювати в каналізаційний колектор. Ніщо не могло змусити Анрі заговорити. Коли його запитували, чому він працює в каналізації, він ніколи не відповідав, а лише схрещував зап'ястя, вказуючи таким чином на кайдани, і кивав головою на південь, у бік в'язниці. Погана удача, здавалося, за день зробила його недоумкуватим.

Або ж був ще Р., англієць, який шість місяців на рік жив у Патні¹ з батьками, а решту шість — у Франції. Перебуваючи у Франції, він випивав по чотири літри вина на день, а суботами — й усі шість; одного разу він вирушив аж на Азорські острови, бо там вино було дешевше, ніж будь-де у Європі. Він був істотою ніжною, домашньою, ніколи не галасував і ні з ким не сварився, а ще ніколи не бував тверезим. Він лежав у ліжку до полудня, а після того до півночі сидів у своєму куточку в *бістро*, тихо й методично цмулячи вино. При цьому він говорив своїм витонченим жіночним голосом про старовинні меблі. Окрім мене, Р. був єдиним англієм у цьому кварталі.

Було тут і багато інших людей, життя яких були не менш ексцентричними: мсьє Жуль, румун, який мав скляне око, але не хотів цього визнавати, лімузенський² каменярь Фюрекс, скнара Руколь — він, однак, помер ще до мого приїзду, — старий Лоран, торговець килимами, який завжди копіював свій підпис із клаптика паперу, що його він носив із собою в кишені. Було б цікаво написати їхні біографії, якби мати на це час. Я ж намагаюсь описати людей із нашого кварталу не просто з цікавості, а тому, що всі вони — частина цієї історії. Бідність є темою моєї

---

¹ Патні — район на південному заході Лондона.

² Лімузен — історичний регіон на південному заході центральної частини Франції з 1 січня 2016 у складі регіону Нова Аквітанія.

ЗМІСТ

I	3
II	9
III	16
IV	22
V	29
VI	35
VII	41
VIII	49
IX	56
X	61
XI	68
XII	75
XIII	79
XIV	85
XV	94
XVI	100
XVII	104
XVIII	109
XIX	112
XX	118
XXI	125
XXII	131
XXIII	137
XXIV	142
XXV	150
XXVI	157
XXVII	162
XXVIII	170
XXIX	175

XXX	184
XXXI	192
XXXII	199
XXXIII	204
XXXIV	213
XXXV	220
XXXVI	228
XXXVII	236
XXXVIII	241
<i>Примітка</i>	249